

Kommunal- og moderniseringsdepartementet

[Klikk her for adresse.](#)

postmottak@kmd.dep.no

Vår dato 18.12.2020

Deres dato 03.06.2020

Vår referanse BW

Deres referanse 20/3092

Høringsuttalelse om NOU 2020: 6 Frie og hemmelige valg. Ny valglov

Vi viser til høringsbrev av 3. juni 2020.

Oppsummering

- Mediene har en sentral og nødvendig rolle i et velfungerende demokrati, og spiller en viktig rolle ved valg. Det må få konsekvenser for hvilke tiltak som iverksettes for å beskytte valg og opprettholde den høye tilliten i samfunnet.
- Bestemmelsen i straffelovens § 151 om utilbørlig stemmepåvirkning må oppdateres for også å fange opp truslene den digitale utviklingen retter mot valg, men uten å stramme inn rommet for ytringer.
- Disse elementene synes underbelyst i utvalgets innstilling og forslag, og bør i langt større grad komme til uttrykk i departementets oppfølging av innstillingen.

Et velfungerende mediemangfold er en nødvendig forutsetning for et velfungerende demokrati

«Høy tillit til politiske institusjoner er nødvendig for å ha et velfungerende demokrati. At de som velges representerer folkets vilje, og at valget foregår korrekt og på en tillitsvekkende måte, er avgjørende for legitimiteten til demokratiet.¹» Dette er utgangspunktet i utvalgets mandat.

Høy tillit fordrer et sterkt og levende mediemangfold. De redaktørstyrte, journalistiske mediene, og det de leverer, er demokratiets infrastruktur.

Den største styrken til det norske samfunnet er at vi har høy sosial kapital som er avgjørende for tillit til samfunnsinstitusjonene, både offentlige og frivillige forvaltningsorganer, institusjoner og organisasjoner. Det gjør også at vi har tillit til hverandre som mennesker. I sum er dette grunnlaget for tilliten til demokratiet. Uten journalistikk som setter kritisk søkelys på alle deler av samfunnet, legger til rette for en konstruktiv samfunnsdebatt, og som er med på å skape et transparent samfunn, blir den sosiale kapitalen tappet og tillitssamfunnet vil gradvis forvitne. Det vil ha dramatiske konsekvenser for samfunnet og demokratiet.

¹ Kap. 1.1.2, side 19.

Vi har rundt 190 lokalaviser i Norge og rundt 230 aviser totalt, og pandemien har vist hvor viktige mediehusene er både lokalt og nasjonalt. De opplevde en kraftig vekst i digital trafikk i mars, og har vært viktige for å opprettholde befolkningens tillit til myndighetenes håndtering av krisen.

En fersk rapport² fra i år laget for britiske myndigheter konkluderer med at det er en sammenheng mellom britiske lokalavisers opplag og valgoppslutningen. Valgoppslutningen økte med 0,37 prosentpoeng for hvert prosentpoeng større opplag lokalavisen hadde i valgkretsen.

Vi ser også at lokalaviser bidrar også til at kommuner fungerer mer effektivt. Det viser en tysk studie av norske kommuner fra 2008.³ Dette bygger og vedlikeholder tillit.

En drøfting av tillit til valg og politiske institusjoner må derfor ta med medienes rolle og betydning. Det er en svakhet ved innstillingen at den i liten grad drøfter dette.

Mediepolitikk er demokratipolitikk

Utvalget ba Proactima AS om en utredning av ulike trusler mot demokratiske prosesser i tilknytning til gjennomføring av valg i Norge. Cybersikkerhet og risikoer forbundet med økt bruk av teknologi i valggjennomføringen ble analysert. Utvalget ba også om at utredningen skulle beskrive hvilke konsekvenser truslene og risikoene kan få for tilliten til valgsystemet, og gi råd om hvordan sentrale og lokale valgmyndigheter best kan ivareta disse utfordringene på en forsvarlig måte.

Utredningen i vedlegg 6⁴ peker på fem krav til demokratiske valg, der det ene er «Opplyst og informert – At velgere får nok informasjon, riktig informasjon og balansert informasjon – til at de kan gjøre et «informert valg».» Bare et sterkt mediemangfold over hele landet kan gjøre dette oppnåelig.

En av utredningens konklusjoner er at truslene, konsekvensene og behovet for tiltak knyttet til tillit, til befolkningens mulighet til å være opplyst og informert og kunne delta fritt i valg er større enn det som handler om korrekte valg og evne til å gjennomføre valg:

«Tillit er helt grunnleggende for legitimiteten og funksjonen til den demokratiske styreform. Når det fremkommer hvor sårbar denne dimensjonen er for dagens og fremtidens trusler, understrekes viktigheten av å jobbe for å opprettholde og styrke den høye tilliten til demokratiet som finnes i det norske samfunnet. Videre fremkommer at de økende truslene og risikoen knyttet til påvirkning, spesielt gjennom bruk av digitale verktøy og sosiale medier, kan gi store konsekvenser for hvor opplyst og informert velgerne er (grunnlaget for reelle valg) og den frie deltakelsen for både kandidater og velgere. Totalt sett fremstår konsekvenser, og dermed behovet for fokus og tiltak knyttet til de tre ovennevnte dimensjonene, (tillit, opplyst og informert, fri deltagelse) som betydelig mer fremtredende enn for konsekvenser for korrekte valg og evne til å gjennomføre valget.»⁵ [vår understreking]

² *Research into recent dynamics of the press sector in the UK and globally*. May 2020. Plum Consulting på oppdrag av Department for Digital, Culture, Media & Sport. Gjaldt dagsaviser. For ukeaviser var tallet 0,1 prosentpoeng høyere valgoppslutning.

³ Bruns, Christian; Himmler, Oliver (2008): *Could you hand me the efficiency section please? Newspaper circulation and local government efficiency in Norway*. Goettingen university.

⁴ Sikkerheten i demokratiske prosesser i Norge. Utredning – valgprosessen. Proactima AS

⁵ Vedlegg 6, kap. 6.2, side 502.

Dette er en forholdsvis dramatisk konklusjon, som i liten grad synes å være fulgt opp av utvalget.

På bakgrunn av analysen foreslår utredningen følgende når det gjelder medier: «Opprettholde og styrke støtteordninger til bred medieflora, inkludert meningsbærende aviser. Sikre bred informasjon i redaktørstyrte medier – journalistiske krav (motvekt, balanse) – eksempelvis gjennom subsidiering».⁶

Dette er et viktig forslag. Samtidig som bruk av nyhetsinnhold gikk kraftig opp under pandemien har vi sett et kraftig fall i annonsemarkedet. Pandemien forsterker trender: digitalisering av bruk og annonsering. Endringstakten i mediebransjen vil være høy og finansieringen av journalistikken vil være under press fremover. En fremtidsrettet og kraftfull mediepolitikk er derfor viktig.

Det prinsipielle utgangspunktet for mediepolitikken er at løpende nyhetsformidling og samfunnsdebatt er en nødvendig betingelse for et demokrati. Mediestøtte er derfor ikke næringsstøtte, men demokratistøtte, med ytringsfriheten og dens begrunnelser som fundament; sannhetssøken, den frie meningsdannelse og demokratifunksjonen.

Gode, forutsigbare og mest mulig brede, generelle rammebetingelser er en forutsetning for at norske medier skal kunne hevde seg i konkurransen og fortsatt levere godt innhold som ivaretar nyhetsformidling og samfunnsdebatt og utvikler norsk språk og kultur. Derfor er det nødvendig å ha en god og treffsikker mediestøtteordning og gode generelle virkemidler, og en levende politisk debatt om mediepolitikken virkemidler og innretning.

MBL støtter forslaget om å styrke og utvikle de mediepolitiske virkemidlene, og ber departementet følge dette opp i behandlingen av innstillingen i samråd med Kulturdepartementet.

Straffelovens og utilbørlig stemmepåvirkning

Straffelovens kapittel 19 omhandler vern av offentlig myndighet og tilliten til den. Paragraf 151 omhandler utilbørlig stemmepåvirkning:

«§ 151. Stemmekjøp og utilbørlig stemmepåvirkning

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som ved et offentlig valg

- a) ved trussel eller andre ulovlige midler søker å påvirke noens avgivelse av stemme,
- b) ved å gi et gode eller inngå avtale om det søker å oppnå at noen forplikter seg til å stemme på en bestemt måte eller unnlater å stemme,
- c) opptre slik at noen utilsiktet unnlater å stemme, eller stemmer annerledes enn tilsiktet.»

Om dette skriver utvalget:

«Utvalget peker på at det dessverre har blitt forholdsvis vanlig at ulike aktører gjennomfører desinformasjonskampanjer i sammenheng med valg. Desinformasjonskampanjer vil ikke omfattes av straffeloven § 151 om utilbørlig stemmepåvirkning. Dette gjelder selv om informasjon som benyttes i forbindelse med kampanjen, er skaffet på ulovlig vis. Et eksempel kan være å på ulovlig måte ha skaffet seg informasjon om velgerne som gjør det mulig å målrette desinformasjonen bedre enn det som ville ha vært mulig uten denne tilgangen til ulovlig framskaffet informasjon. Slike

⁶ Vedlegg 6, kap. 8.2, side 508.

kampanjer kan etter utvalgets vurdering være en trussel mot demokratiet og stabiliteten i samfunnet. Utvalget tar ikke stilling til om slike desinformasjonskampanjer bør lovreguleres, men oppfordrer departementet til å vurdere dette.^{7»}

MBL er enig i at det som utvalget her beskriver er et alvorlig problem, og mener bestemmelsene bør oppdateres for også å fange opp truslene den digitale utviklingen retter mot valg, men uten å stramme inn rommet for ytringer.

Vennlig hilsen

MEDIEBEDRIFTENES LANDSFORENING

Randi S. Øgrey

Adm. dir.

⁷ Kap. 21.4.1.3, side 313.